

Стефанишин Маркіян
Львівський державний університет фізичної культури

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ КРИТЕРІЇВ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ

Оцінювання в школі є важливим заохочувальним фактором до занять фізичною культурою. В статті висвітлюється вагомість диференціації оцінювання нормативів з фізичної підготовленості в учнів старших класів. Також проаналізовані шкільні програми з фізичної культури та вивчено досвід зарубіжних країн. Проведено опитування щодо ставлення учнів до диференціації оцінювання нормативів.

Ключові слова: диференціація, оцінювання, нормативи, учні 10-11 класів, фізична підготовленість.

Постановка проблеми: Одним із важливих стимулів мотивації дітей до занять фізичною культурою є нормативи рівня фізичної підготовленості. Від їх адекватності значною мірою залежить не лише безпека учнів, але і їх ставлення до занять, прагнення до фізичного вдосконалення. Занижені, або завищені, для кожного конкретного учня, нормативи не сприяють цьому. Науковці підкреслюють, що вимоги щодо складання нормативів з фізичної культури не адекватні функціональним і руховим можливостям дітей та молоді. Критеріями оцінювання рівня фізичної підготовленості школярів повинні стати доступні норми, які відповідають їх індивідуальним, морфологічним, функціональним особливостям (Дутчак М. В., 2007; Круцевич Т. Ю., 2008, Давиденко О.В., Тях І.А. 2009).

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Програми з фізичного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах зорієнтовані на середньостатистичного учня і не враховують особливостей розвитку кожного учня зокрема (Куц А.С., 1978, 1997; Вологдин І.І., 2000; Андрєєва О.В., 2002; Митчик О.П., 2002).

У зв'язку з цим практичний інтерес становить розробка методики диференційованого фізичного виховання й оцінки рівня фізичної підготовленості учнів на основі їхніх індивідуальних темпів морфофункціонального і рухового розвитку (Волков Л.В., 1981; Сергієнко Л.П., 1993; Круцевич Т.Ю., 2000; Коробейніков Г.В., 2002; Приймак С.Г., 2003).

Питання диференційованого фізичного виховання з урахуванням індивідуального морфофункціонального розвитку та фізичної підготовленості вивчали численні науковці (Цьось А.В., 1994; Леонова В.А., Куц А.С., 1996; Сидорова О.А., 1998; Круцевич Т.Ю., 2000; Гасюк І.Л., 2003 та ін.).

Дослідження диференціації фізичних навантажень та оцінки рівня фізичної підготовленості учнів з урахуванням темпів їхнього біологічного розвитку проведені, як правило, на окремих вікових та статевих групах учнів, зокрема 15–17 років (Фильченков Д.А., 1994; Глазирін І.Д., 2003), 12–13 років (Круцевич Т.Ю., 2000; Андрєєва О.В., 2002). Окремі дослідження присвячені питанням диференціації фізичних навантажень у спорті та питанням спортивного відбору (Шаханова А.В., 1997; Волков Л.В., 2002).

Урахування індивідуальних особливостей розвитку і стану організму кожного учня дозволить шляхом підбору адекватних засобів фізичного виховання забезпечити гармонійний розвиток рухових здібностей. Застосування засобів і методів фізичного виховання, що не відповідають індивідуальним особливостям учнів, може негативно вплинути на здоров'я підлітків, сповільнити темпи їхнього фізичного розвитку, супроводжуватися втратою інтересу до уроків фізичної культури [1, 3, 5, 11, 12]

Ряд авторів вказують, що фізична підготовленість є важливою характеристикою здоров'я, інтегративним показником фізичної активності людини [4, 6, 9]. Ось чому предметом багатьох досліджень є фізична підготовленість

та рівень здоров'я школярів. Значна кількість досліджень присвячена питанню оптимізації та інтенсифікації навчально-виховного процесу фізичного виховання, розвитку рухових якостей дітей шкільного віку [2, 8].

Бондарчук Н.Я. (2004) відмічає, що успіхи у фізичному вихованні школярів значною мірою залежать від того, наскільки активно і свідомо вони беруть участь в навчальному процесі, а активність особистості в навчально-виховному процесі зростає, якщо вона усвідомлює причинну залежність між реальною практикою і життєвими цінностями [4].

Щербей М. (2004) рекомендує поряд з загальноприйнятою системою оцінювання рівня розвитку рухових якостей, техніки виконання фізичних вправ застосовувати різноманітні методи за рівнем теоретичної підготовки учнів. Ним розроблені критерії за дванадцятьма бальною шкалою, що на його думку дозволяє забезпечити комплексний підхід у контролі та оцінюванні навчальних досягнень учнів [13].

Приймак С.Г. (2003) на підставі проведених досліджень розробив дванадцятьма бальну систему оцінювання рівня рухової підготовленості підлітків на підставі соматичного здоров'я, що забезпечує оптимальне функціонування систем організму у стані "безпечного рівня" здоров'я і їх можна використовувати як цільові моделі при програмуванні фізкультурно-оздоровчих занять [10].

Минський І.А., Гладіш А.В., Сисоєнко Н.В. (1987) встановили більш низькі показники фізичної підготовленості у школярів початкової ланки малокомплектних шкіл, що пояснюється недостатньою організацією фізичного виховання, відсутністю кваліфікованих фахівців та слабкою матеріальною базою [7].

Мета дослідження: визначити вагомість диференціації критеріїв оцінювання з фізичної культури в школі.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати шкільні програми з фізичної культури;
2. Проаналізувати критерії оцінювання в закордонних країнах;
3. Провести опитування серед учнів 10-11 класів, щодо вагомості диференціації нормативів.

Тест — це завдання стандартної форми, за яким проводяться випробування для визначення розумового розвитку, здібностей, вольових якостей та інших психофізіологічних характеристик людини. Процедuru виконання тесту називають *тестуванням*. Чисельне значення, одержане в процесі вимірювання, є *результатом тестування*.

Фізичне виховання населення України, а особливо підростаючого покоління має велике значення, як для оздоровлення та підвищення функціональних можливостей організму так і для створення «бази рухів» та виховання морально-вольових якостей. Однією із важливих результуючих цього процесу є рівень фізичної підготовленості людини, котрий тісно пов'язаний з рівнем функціонування систем організму та станом здоров'я (Щедрина А.Г., 1985; Ващенко Л.Я. Страпко Н.П., 1988; Ільїн Є.П., 1994; Кадетова А.В., Кабачков В.А., Панаєв В.Г., 1996 та ін.).

На думку багатьох спеціалістів у галузі фізичної культури та медицини оцінка фізичної підготовленості повинна нести інформацію про оздоровчу ефективність процесу фізичного виховання у школі. Одним з головних критеріїв оцінки успішності процесу фізичного виховання повинно стати здоров'я учнів (Хрипкова А.Г., Фарбер Д.А., 1987; Петрей К. зі співавт., 1992 та ін.).

На думку Мудрика В., 2001, Олійника М., 2001, Приходько І., 2001, Ашаніна В., 2002 нормативи рівня фізичної підготовленості учнів відіграють важливу роль у вирішенні освітніх та оздоровчих завдань фізичного виховання, але

зміна соціально-економічних та інших умов, перевірка рівня фізичної підготовленості та досвід тестування свідчать про необхідність внесення змін та доповнень до системи тестів та їх оцінювання.

Дослідників все більше цікавлять кількісні та якісні характеристики результату занять фізичними вправами з урахуванням індивідуальних особливостей учнів (Fox K.R., 1984; Присяжнюк С.І., 1997; Круцевич Т.Ю., 1999 та ін.).

Колегія Міністерства освіти і науки України наголосила на необхідності приведення змісту навчальних програм з фізичної культури, контрольних нормативів до вікових, індивідуальних закономірностей формування та розвитку дитини з урахуванням позитивного світового досвіду (рішення колегії МОН України від 11 листопада 2008 р., протокол № 13/ 1-2; 10 11/1, п. 4).

На жаль, у діючій програмі з «Фізичної культури» для учнів 10-11 класів, на наш погляд, без належного обґрунтування, змінено переважну кількість нормативних показників рівня фізичної підготовленості учнів у бік їх зменшення, порівняно з попередніми програмами (Зубалій М.Д., 2001р., Операйло С.І., 2005). Зокрема не враховується складність досягнення школярами нормативних результатів, темпів фізичного розвитку та здоров'я загалом (до прикладу: в програмі за 2005 рік учням 11-х класів для здачі нормативу «підтягування на перекладні у висі» потрібно підтягнутися 9 раз, а в програмі за 2010р. лише 4 рази. Якщо брати до розгляду норматив для визначення швидкості, під час бігу на 100 м то в програмі за 2010 рік він нижчий порівняно з програмою за 2005 рік на 1,5 с. А біг на 3000 м (для визначення витривалості) взагалі замінено на 1500м.).

Рис. 1 Порівняння програм з фізичної культури за 2005 та 2010 роки на прикладі вправи «Підтягування на перекладні у висі»

Порівнюючи фізичне виховання України з зарубіжними країнами можна побачити, що наприклад у сусідній Російській Федерації розроблено безліч комплексів для тестування рухових здібностей школярів: російські «президентські змагання», тест – програма мера Москви, російський поліатлон, російське шкільне багатоборство, тестова програма «Олімпіада – 100» і ін. В Польщі рухові здібності тестуються за допомогою тестів Хромінського, Л.Денесюка, Тайєта, К. Зухори.[11]

Порівняння результатів вправи «Піднімання тулуба в сід за 60 с.» України з зарубіжними країнами представлено на рис. 2.

В зарубіжних країнах тестування проводиться з різними інтервалами часу, та відстані; комплексно та поодинокю. Тому для порівняння ми вибрали саме дану вправу та представлені країни. Оскільки виконання даної вправи ідентичне Українському. Також нами було проведено опитування учнів 10-11 класів, щодо вагомості диференціації нормативів з фізичної культури. В опитуванні взяли участь 15 учнів старших класів школи №94 м. Львова.

Рис. 2 Порівняння результатів вправи «Піднімання тулуба в сід за 60 с.» України з зарубіжними країнами.

Під час опитування ми ставили учням лише одне просте запитання: «Чи збільшиться ваша зацікавленість до занять з фізичної культури якщо практичні нормативи будуть диференціюватись відповідно до ваших фізичних можливостей?». Результати опитування висвітлені на рис. 3.

Рис.3 Зацікавленість учнів до занять з фізичної культури при умові диференціації нормативів відповідно їх фізичних можливостей.

З даної діаграми ми можемо побачити, що більшість учнів а саме 14 з 15-ох опитаних позитивно ставляться до диференціації нормативів з фізичної культури в школі. Це свідчить про те, що диференціація вкрай потрібна для збільшення мотивації учнів до занять.

ВИСНОВКИ

1. Сучасна шкільна програма з фізичної культури не відповідає функціональним можливостям учнів. Нормативи в ній значно занижені без будь-яких аргументуючих причин та не підтверджені жодними дослідженнями.
2. В деяких зарубіжних країнах нормативи з фізичної культури значно вищі ніж в Україні. Також для тестування фізичних можливостей розроблено безліч тестових програм, як на районному так і на обласному рівнях.
3. Більшість учнів позитивно ставляться до диференціації нормативів в школі та вважають що це збільшить їхню мотивацію до уроків з фізичної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Апанасенко Г.Л. Медицинская валеология / Г.Л. Апанасенко, Л.А. Попова / - К., 1998. – 190с.
2. Артемьев В.П. Развитие максимальной силы с помощью изометричных упражнений / В.П. Артемьев // Теория и практика физической культуры. – 2001. - №5 – С. 37.
3. Благій О.Л. Іноваційні підходи до організації фізичного виховання школярів / О.Л. Благій, М.В. Чернявський // Олімпійський спорт і спорт для всіх : тези доп. ІХ міжнар. наук. конгрес. – К., 2005 – С. 546.

4. Бондарчук Н.Я. Оцінка стану фізичної підготовленості студентів Ужгородського національного університету з різних біогеохімічних зон Закарпаття з урахуванням функцій щитовидної залози \ Н.Я. Бондарчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: 36. наук. пр. під ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХХПІ, 2004. - №20. – С.3-8.
5. Волков Л.В. Теория и методика детского и юношеского спорта / Л.В. Волков / - К.: Олимпийская литература, 2002. – С. 165-228.
6. Горшков В.М. Развитие физических качеств / В.М. Горшков // Фізкультура в школі. – 2003. - №8. - С. 58.
7. Минский И.А., Гладиш А.В, Сисоенко Н.В.// Тезисы III Всесоюзной конференции по физическому воспитанию и школьной гигиене. - М. – 1987.- С. 135-136.
8. Назаренко Н.Ф. Методика развития / Н.Ф. Назаренко // Фізкультура в школі. – 2003.- №5.- С. 45.
9. Поляков М.И. О развитии физических качеств / М.И. Поляков // Фізкультура в школі. – 2002.-№1. – С.18.
10. Приймак С.Г. Моделювання параметрів фізичної підготовленості підлітків у процесі фізичного виховання: Дис... канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / Львівський державний інститут фізичної культури. — Львів, 2003. - 256 с.
11. Сергієнко Л.П. Тестування рухових здібностей школярів. / Л.П. Сергієнко / - К.: Олімпійська література, 2001. – 440с.
12. Сухарев А.Г. Здоровье и физическое воспитание детей и подростков / А.Г. Сухарев / - М.: Медицина, 1991. – 272с.
13. Щербей М. Комплексний підхід в оцінюванні навчальних досягнень учнів з предмету " Основи здоров'я і фізична культура" / М. Щербей // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: 36. наук. пр. під ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХХПІ, 2004. - №20.-С. 79-85.

Аннотация. Маркиян Стефанишин. Дифференциация критериев оценки уровня физической подготовленности учеников 10-11 классов

Оценка в школе является важным поощрительным фактором к занятиям физической культурой. В статье обсуждается значимость дифференциации оценки нормативов по физической подготовленности у учеников старших классов. Также проанализированы школьные программы по физической культуре и изучен опыт зарубежных стран. Проведен опрос об отношении учеников к дифференциации оценки нормативов.

Ключевые слова: дифференциация, оценки, нормативы, учеников 10-11 классов, физическая подготовленность.

Annotation. Markliyan Stefanyshyn Differentiation of assessment criteria levels of physical preparedness of students 10-11 classes.

Assessment at the school is an important factor encouraging to physical training. The article highlights the importance of differentiation assessment standards of physical fitness in high school students. Also analyzed school program of physical culture and studied the experience of foreign countries. A survey on the attitudes of students to differentiate evaluation standards.

Key words: differentiation, assessment, standards, students 10-11 classes, physical training.